

Rett metode kan forebygge omsorgsovertagelse

ALTERNATIV Multisystemisk terapi med barn utsatt for omsorgssvikt er et alternativ til omsorgsovertagelse, skriver artikkelforfatterne. Foto: Valerie Wagner / NTB Scanpix

Få offentlige inngrep har så alvorlige konsekvenser som omsorgsovertagelse. Desto viktigere er det å ta i bruk evidensbaserte behandlingsmetoder mens barna ennå bor hjemme.

TEKST

Annika Melinder
Audun Formo Hay
Bernadette Christensen

PUBLISERT 4. januar 2021

EMNER **barnevern**

Fem prosent av barn i Norge forteller at de har opplevd grov vold eller alvorlig omsorgssvikt hjemme (Hafstad & Augusti, 2019). Dette tilsvarer rundt 55 000 barn, eller 2000 skoleklasser, der samtlige elever er redde for å komme hjem til rus, slag, spark, trusler eller foreldre som ikke er der etter endt skoledag. Disse barna får allerede oppmerksomhet i samfunnsdebatten. Muligheten er også stor for at flere av dem vil trenge oppmerksomhet fra psykisk helsevern når de en gang blir voksne. På tross av kunnskapen vi har om disse sammenhengene, har vi svært få forskningsbaserte behandlingstiltak som muliggjør endring i hjemmet og stanser volden og omsorgssvikten barna lever med.

Foreldrene skal være med

Jeg har alltid tenkt at man ikke skal sende bort et barn som har problemer – man skal ta det til seg.

«Å følge opp det tidvis fragmenterte hjelpeapparatet blir i seg selv en for krevende oppgave til at de får nytte av hjelpen de blir tilbudt»

Vold og omsorgssvikt skjer oftest i familier med sammensatte behov, der faktorer som psykisk uhelse, rusmisbruk, fattigdom, konflikter eller sosial isolasjon opprettholder hverandre. Samtidig er tilbudene i hjelpeapparatet fordelt mellom mange ulike instanser. Resultatet er at familiene med de mest sammenvevde vanskene ofte faller mellom de enkelte hjelpernes stoler. Å følge opp det tidvis fragmenterte hjelpeapparatet blir i seg selv en for krevende oppgave til at de får nytte av hjelpen de blir tilbudt. Det kommunale barnevernet blir stående igjen med ansvar for å koordinere innsatsene og samtidig vurdere om det er tilstrekkelig gode omsorgsforhold for det enkelte barn.

«Barnets beste»

Alle vedtak i barnevernet skal bygge på hensynet til barnets beste. På bakgrunn av nyere dommer mot Norge i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har høyesterett nylig presisert hva «barnets beste» innebærer: «For det første har barnet som individ selvstendig krav på vern om sin helse og utvikling, uavhengig av foreldrenes interesser og behov. For det andre er det som utgangspunkt til det beste for barnet å høre til i sin biologiske familie og bevare familiebåndene» (Barne- og familiedepartementet, 2020).

I dag er det tilbudet de fleste barneverntjenester gir familier med komplekse behov, hovedsakelig ulike råd- og familieveiledningstiltak, noe som gjerne ikke er omfattende nok til å endre omsorgssituasjonen til barna. Det er med andre ord et stort gap fra denne type tiltak til det store og alvorlige skrittet det er å plassere barn utenfor hjemmet.

I dette nummeret av Psykologtidsskriftet publiseres en pilotstudie om gjennomførbarheten av behandlingen «Multisystemisk terapi for vold og omsorgssvikt (MST-CAN)» s. 19. Konklusjonen er klar: MST-CAN viser positive resultater for familiens psykologiske fungering og indikerer at fremtidige kontrollerte studier av tiltaket er gjennomførbare i en norsk sammenheng. I MST-CAN jobber terapeutene tett og intensivt med familiens behov og relasjoner mens barna bor hjemme. Metodikken muliggjør således for barnevernet å tette gapet mellom veiledningstiltak og plassering utenfor hjemmet.

De utstøtte

Vi må hjelpe og veilede unge som har utvist skadelig seksuell atferd, ikke møte dem med nulltoleranse.

Foreldrenes egne problemer

«Vi ser dessverre at ideologiske holdninger kan dominere diskusjonen når barnevern diskuteres og det foreslås tiltak»

Det kreves høy klinisk kompetanse for å skape endring der problemene er fastlåste og komplekse. Kompetansen handler om barn og unges utviklings- og omsorgsbetingelser, men også om hvordan man kan få til et trygt nok samarbeid til å kunne skape endring. Ofte kreves det behandling av foreldrenes egne psykiske problemer, traumer og rusmisbruk, foreldreferdigheter og familiens relasjoner. I MST-CAN jobber psykologer med alt dette. Samtidig gjør de behandlingen helhetlig ved å rette den inn mot arenaene og relasjonene der familiene har størst behov. På den måten kan familien bruke all sin energi på behandlingen, og de unngår å forholde seg til mange instanser som ikke drar i samme retning.

Vi ser dessverre at ideologiske holdninger kan dominere diskusjonen når barnevern diskuteres og det foreslås tiltak, slik debatten i Oslo kommune kan illustrere (se f.eks. Aftenposten, 2020). Det kan overforenkle løsningene og føre til at færre av barna som lever med vold og omsorgssvikt, får tiltak og behandling som faktisk hjelper. Det er få, om noen, inngrep fra det offentlige som har så alvorlige konsekvenser som en omsorgsovertagelse. Derfor er det helt sentralt at man bruker systematisk evaluerte behandlingsmetoder dersom man velger å sette inn tiltak mens barna bor hjemme. MST-CAN er det første tiltaket man har implementert i Norge som et alternativ til omsorgsovertagelse.

Det er store og udekkede behov for evalueringsforskning på tiltak for å få slutt på vold og omsorgssvikt i familier. Systematiske evalueringer er en forutsetning for kompetanseutviklingen på barnevernfeltet fordi de vil gi oss en mulighet til å kontinuerlig prøve, tilpasse, lære og forbedre måten vi ivaretar familier på. Dette åpner for at fagmiljøer søker sammen for å kunne gjennomføre større studier. Multisenterstudier er et eksempel på dette, som har vist seg å være fruktbare innenfor psykisk helsevern. Den foreliggende MST-CAN-pilotstudien viser et tilsvarende potensial på barnevernfeltet.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 58, nummer 1, 2021, side 54-55

TEKST

Annika Melinder, professor ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

KONTAKT: a.m.d.melinder@psykologi.uio.no

Audun Formo Hay, psykolog, leder i MST-CAN

Bernadette Christensen, psykologspesialist og tidligere fagdirektør ved Nubu

+ Vis referanser

Barne-og familiedepartementet (2020).

. BLD:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonskriv-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-om-saksbehandling.pdf>

Hafstad, G.S., & Augusti, E.M. (red.) (2019).

. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og

traumatisk stress (Rapport 4/2019).

Sletthol, A. (2020). Har Oslo så mye bedre verdier enn resten av landet? Debatt i Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/8mnP9d/har-oslo-saa-mye-bedre-verdier-enn-resten-av-landet-andreas-sletthol>